

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗΙ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ

ΒΑΣΙΛΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΗ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΛΕΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων ἐν Φιλίππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΔΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Δ. ΓΡΑΦΕΙΑΔΟΥ, ὑποδ. τοῦ Ὀρφανοτροφείου Χατζηκώστα

ΕΝ ΤΗΙ ΗΜΕΔΑΠΗΙ

Συνδρομὴ ἑτησίᾳ προπληρωτέα

δραχ. 6

Παρακαλοῦμεν τοὺς καθυστεροῦν-
τας νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὴν ἐν
συστημένῃ ἐπιστολῇ.

ΥΠΟ

Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Διδάκτορος τῆς Φιλοσοφίας, καὶ εἰδικῶς τῆς παιδαγωγι-
κῆς, πρώην γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν δημοτικῶν
σχολείων τοῦ Κράτους, μέλους τακτικοῦ τοῦ ἐν
Γερμανίᾳ συλλόγου τοῦ πρὸς διάδοσιν τῆς
ἐπιστημονικῆς Παιδαγωγικῆς κλπ.

ΓΡΑΦΕΙΑ : Ὁδὸς Ἀναγνωστοπούλου ἀριθ. 16.

ΕΝ ΤΗΙ ΑΛΛΟΔΑΠΗΙ

Συνδρομὴ ἑτησίᾳ προπληρωτέα

φρ. χρ. 7

Ἀποστέλλεται διὰ συστημένης
ἐπιστολῆς εἰς μονόγλωσσα γραμ-
ματόσημα Τουρκίας (5 φρ.1 φρ.

Ἄριθ. 30

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Μαρτίου 1894.

Ἔτος Β'.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ : Ἡ ὀρθὴ τῆς ἡθικῆς ἀνατροφῆς μέθοδος. — Ψευδὴς εὐγνωμοσύνη. — Σχολικαὶ ἀποικήσεις. — Βι-
βλιοθήκη πρὸς ἐθνικὴν καὶ θρησκευτικὴν μόρφωσιν τῶν Ἑλληνοπαίδων.

Η ΟΡΘΗ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ ΜΕΘΟΔΟΣ

Ὅταν τὰ παιδιά πίπτωσι κατὰ γῆς ἢ προσ-
κρούωσι μὲ τὴν κεφαλὴν κατὰ τραπέζης, αἰ-
σθάνονται ἀλγηδῶνα, ἧτις ἐξεγείρει αὐτῶν τὴν
προσοχὴν ἐν τῷ μέλλοντι νὰ μὴ πίπτωσι κατὰ
γῆς μηδὲ νὰ κτυπῶσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Ἡ πικρὰ δὲ αὕτη πείρα πολλάκις ἐπαναλη-
φθεῖσα διδάσκει αὐτὰ νὰ γίνωνται κύριοι τῶν κινή-
σεών των. Ὡσαύτως καὶ ὅταν ἄπτωνται τοῦ πυ-
ρός, ὅταν φέρωσι τὸν δάκτυλον εἰς τὴν φλόγα τοῦ
ἀνημμένου κηρίου ἢ ὅταν χύνωσιν ἐπὶ τινος τῶν
μελῶν τοῦ σώματός των ζέον ὕδωρ, τὰ καύματα,
ἃ ἐκάστοτε δέχονται, ἐμποιοῦσιν αὐτοῖς βαθεῖαν ἐν-
τύπωσιν καὶ παρέχουσιν αὐτοῖς διδασκαλίαν ἀείμνη-
στον νὰ ἀποφεύγωσι τοῦ λοιποῦ τοιαῦτα ἀλγεινὰ
πειράματα καὶ νὰ φροντίζωσι περὶ τῶν ὄρων τῆς
εὐδαιμονίας αὐτῶν τηροῦντες αὐτοὺς εὐλαθῶς ὅσον
καὶ ἂν τις ἤθελεν αὐτὰ πρὸς παράβασιν τούτων
παρορμήσῃ.

Διὰ τοιούτων παραδειγμάτων διδάσκει ἡμᾶς ἡ
φύσις κατὰ τρόπον ἀπλούστατον τί εἶναι ἡ ἀλη-
θῆς θεωρία καὶ ἐφαρμογὴ τῆς ἡθικῆς ἀνατροφῆς,
ἧτις ὅμως ἐν τῷ βίῳ ἐλαχίστην ἢ καὶ διάστροφον
ὅπως εὐρίσκει χρῆσιν, ὡς θέλομεν εὐθὺς ἀποδείξῃ.

Καὶ ἐν πρώτοις βλέπομεν ὅτι τὰ παθήματα αὐ-
τὰ ἃ πάσχεισι τὰ παιδιά οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τὰ
ἀποτελέσματα πράξεων κακῶν. Δεύτερον ὅτι τὰ
παθήματα ταῦτα εἶνε σωφρονιστικαὶ ποιναὶ πρὸς
προφύλαξιν τοῦ σώματος, εἶναι προφυλάξεις ἀπὸ
πράξεων, αἵτινες διακυνδυνεύουσι τὴν σωματικὴν
εὐδαιμονίαν, μάλιστα δὲ καὶ τὴν ὑγίαν αὐτὴν, εἶναι
τὰ ἀφυκτα ἐπακολουθήματα προηγηθειῶν πρά-

ξεων, εἶναι ἀντιπράξεις πρὸς τὰς πράξεις τῶν παι-
δίων τὰς βλαβεράς.

Τρίτον βλέπομεν ὅτι αἱ ὀδυνηραὶ αὐταὶ ἀντιπρά-
ξεις εὐρίσκοντο εἰς ἀκριβῆ ἀναλογίαν πρὸς τὰς πα-
ρεχβάσεις. Μικρὸν πταίσμα συνεπάγεται μικρὰν
ὀδύνην, βαρὺ δὲ βαρεῖαν. Τὸ μικρὸν παιδίον, ὅπερ
πίπτει μὴ δυνάμενον νὰ ὑπερβῇ τὴν φλιάν τῆς θύ-
ρας, δὲν πάσχει μέγα τι κακὸν ἢ μόνον τόσον
ὅσον εἶναι ἱκανὸν νὰ διδάξῃ τοῦτο τὸ ὀρθόν. Καὶ
οὕτω διὰ τῶν μεγαλειτέρων ἢ μικροτέρων παθη-
μάτων, ἃ καθ' ἡμέραν πάσχει, διδάσκεται τὰ με-
γαλειτέρα ἢ μικρότερα σφάλματά του καὶ ἡ γνῶσις
αὕτη ἀποβαίνει ὁ διδάσκαλός του ἐν τῷ βίῳ του.
Ἄλλὰ καὶ τέταρτον μανθάνομεν ἐκ τῶν φυσικῶν
αὐτῶν τιμωριῶν, ὅτι αὐταὶ ἐπέρχονται εὐθὺς, ἄνευ
βραδύτητος καὶ ἄνευ ἐξαιρέσεως. Οὐδεμίᾳ ὑπάρ-
χει ἐν αὐταῖς ἀπειλή, ἀλλὰ σιωπηλῇ, αὐστηρᾷ ἐκ-
τέλεσις. Ἐὰν τὸ παιδίον τρυπήσῃ τὸν δάκτυλόν
του διὰ βελόνης, θὰ αἰσθανθῇ ἀλγηδῶνα καὶ εἰάν
ἐπαναλάβῃ τοῦτο καὶ δευτέραν καὶ τρίτην καὶ ἑκα-
τοστήν φοράν, θὰ αἰσθανθῇ τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα.

Καὶ οὐ μόνον ἐν τῇ βελόνῃ, ἀλλὰ καὶ παντα-
χοῦ ἐν τῇ ἀνοργάνῳ φύσει παρατηρεῖ τὴν αὐτὴν
ἀκαμψίαν, ἣν οὐδὲν δυσωπεῖ, ἣν ἐνώπιον οὐδενὸς
κριτοῦ δυνατὰί τις νὰ ἐγκαλέσῃ. Καὶ τὸ παιδίον
ὑπὸ τῆς σιδηρᾶς αὐτῆς ἀνάγκης πιεζόμενον ἀναγνώ-
ριζει τὸ ἀμετάτρεπτον καὶ εὐεργετικὸν τοιαύτης
ἀνατροφῆς καὶ θὰ προσέχῃ πολὺ ἐν τῷ μέλλοντι νὰ
μὴ περιπίπτῃ εἰς ἀμαρτήματα.

Ἄλλὰ καὶ ἕκτον σπουδαιότατον πλεονέκτημα
τῶν φυσικῶν τιμωριῶν ὀφείλομεν ἐνταῦθα νὰ ἐξάρω-
μεν ὅτι τοιαῦται τιμωρίαὶ ἰσχύουσι κατὰ πᾶσαν
ἡλικίαν καὶ κατὰ τὴν μικρὰν καὶ κατὰ τὴν κα-
θεστηκυῖαν καὶ κατὰ τὴν γεροντικὴν. Ἐὰν ὁ

νέος, ὅστις τὸ πρῶτον εἰσέρχεται εἰς τὸν πρακτικὸν βίον καὶ ἀναλαμβάνει ὀρισμένα ἔργα νὰ ἐκτελέσῃ, ἀμελεῖ τούτων καὶ διέρχεται τὸν χρόνον φλυαρῶν καὶ διασκεδάζων, τότε θὰ παυθῇ τοῦ ἀξιώματός του καὶ θὰ ὑπομείνῃ τὰ κακὰ τῆς στερήσεως καὶ τῆς πενίας. Ὁ ἀνακριθὴς ἄνθρωπος, ὅστις πανταχοῦ ἀθετεῖ τὰς ὑποσχέσεις του καὶ ἐν ταῖς συναλλαγαῖς καὶ ἐν ταῖς συναναστροφαῖς, θὰ ὑποστῇ πάντως τὰ ἐντεῦθεν προκύπτοντα κακὰ, θὰ ὑποστῇ ζημίας καὶ ἄλλας ἀπωλείας. Ὁ ἔμπορος, ὅστις ζητεῖ νὰ κερδήσῃ μεγάλα, ἀπόλλυσι τοὺς πελάτας του καὶ ἀναγκαιίζεται ἐν τῇ πλεονεξίᾳ του. Ὁ ἀπρόσεκτος ἰατρός διδάσκειται ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τῆς πελατείας του νὰ διδῇ περισσοτέραν προσοχὴν καὶ νὰ κοπιᾷ περισσότερο ὑπὲρ τῶν ἀρρώστων του. Ὁ εὐπίστος δανειστής καὶ ὁ θερμὸς κερδοσκόπος διδάσκονται ἐκ τῶν δυσχερειῶν, εἰς ἃς σπουδῆ πολλὰκις ῥίπτει αὐτοὺς, νὰ μελετῶσι καλλίτερα τὰ πράγματα. Διὰ τῶν παραδειγμάτων τούτων καὶ διὰ μυρίων ἄλλων, ἃ ἠδυνάμεθα πρὸς πίστωσιν τῆς γνώμης ἡμῶν νὰ καταλέξωμεν, βλέπομεν ὅτι ἡ καλλίστη καὶ ἀπαραίτητος ἀνατροφή τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ διὰ τῆς πείρας, ἡ διὰ τῶν παθημάτων, ἡτις μάλιστα δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀναπληρωθῇ δι' οὐδεμιᾶς ἄλλης τεχνητῆς τιμωρίας. Παραδειγμα τούτου ἔχομεν τὰ διάφορα σωφρονιστικὰ συστήματα, ὧν γίνεται χρῆσις ἐκπαλαὶ κατὰ τῶν κακούργων ἐν ταῖς φυλακαῖς, καὶ ἅπερ πάντα ἀπέτυχον. Ἐξαίρεσιν δὲ τούτου ποιεῖται μόνον τὸ σύστημα ἐκεῖνο, ὅπερ προσεγγίζει εἰς τὸ σύστημα τῆς φύσεως, καθ' ὃ οἱ κακοῦργοι ὀφείλουσι νὰ φροντίζωσι περὶ τῆς ζωῆς των καὶ τῆς συντηρήσεώς των ἐργαζόμενοι ἐν τῇ φυλακῇ. Ἀφ' οὗ λοιπὸν βλέπομεν ὅτι τὸ σύστημα τῆς διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων ἀνατροφῆς τῶν ἀνθρώπων εἶναι τὸ κάλλιστον ἐν πάσῃ ἡλικίᾳ, διὰ τί νὰ μὴ γίνηται τούτου χρῆσις καὶ ἐν τῇ ἀνατροφῇ τῶν παιδῶν;

Ἐνταῦθα δύναται τις νὰ δίσχυρισθῇ ὅτι τὸ σύστημα τούτου τῆς ἀνατροφῆς διὰ τῶν λυπηρῶν ἀποτελεσμάτων νὰ σωφρονίζηται ὁ ἀμαρτάνων μαθητῆς, δὲν εἶναι τι νέον καὶ ὅτι τοῦτο πρὸ πολλοῦ εὐρίσκειται εἰς ἐφαρμογὴν καὶ ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἐν τῷ σχολείῳ. Διότι αἱ σωματικαὶ τιμωρίαί, αἱ ὕβρεις, ἡ νηστεία καὶ τὰ τοιαῦτα τί ἄλλο σκοποῦσιν ἢ νὰ λυπησῶσι τὸν μαθητὴν καὶ διὰ τῆς λύπης νὰ διδάξωσιν αὐτὸν νὰ ἀποφεύγῃ τὰς τοιαύτην λύπην προκαλοῦσας πράξεις; Βεβαίως τούτο εἶναι ἀναντίρρητον, ἀλλ' ἡ λύπη ἐνταῦθα γεννᾶται διὰ τεχνητῶν μέσων καὶ ὁ σωφρονισμὸς ὁ ἐντεῦθεν προκύπτων δὲν εἶναι ὁ βαθύς καὶ διαρκὴς σωφρονισμὸς. Ἄς φέρωμεν τούτου παραδείγματα πρὸς καλλιτέραν κατάληψιν.

Ἐν τινι οἰκογενείᾳ ὑπάρχουσι πολλὰ παιδιά καὶ μεγαλειότερα καὶ μικρότερα. Τούτων τὸ μικρότερον πάντων κόπτει διὰ ψαλιδίου χαρτί, ἃ ρί-

πτει κατὰ γῆς καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ καθαρῶσθῃ τὸ δωμάτιον. Ἄλλὰ τὴν καθαρῶτητα ταύτην, ἣν ἔπρεπε νὰ ἐκτελέσῃ τὸ παραίτιον τοιαύτης ἀκαθαρσίας παιδίον, ἀναθέτουσιν οἱ γονεῖς νὰ ἐκτελέσῃ εἰς τῶν μεγαλειτέρων ἀδελφῶν, μάλιστα δὲ ἂν αὕτη εἶναι ἀδελφὴ, ἢ ἡ ὑπηρέτρια, ἡτις καθάρει τὸ δωμάτιον γογγύζουσα καὶ μεμφομένη διὰ τὴν ἀθαιρείαν τοῦ παιδίου. Διὰ τῆς διαγωγῆς ταύτης τῶν γονέων δὲν ἐπέρχεται ἡ διόρθωσις τοῦ παιδίου, ἡτις θὰ ἐγένετο πάντως, ἂν ἦτο ὑποχρεωμένον μόνον νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ πλημμεληθὲν ἢ ἂν ἐν τῷ μέλλοντι δὲν παρείχετο αὐτῷ ψαλιδίον, ῥητῶς δὲ ἔλεγε πρὸς αὐτὸ ἡ μήτηρ τοὺς λόγους τῆς τοιαύτης ἀρνήσεως ἄνευ ὀργῆς καὶ ἄνευ ἀδικίας. Εἶναι δὲ ἀδύνατον τοιαύτη τιμωρία νὰ μὴ σωφρονίσῃ τὸ παιδίον διδάσκουσα αὐτὸ ὅτι πράξεις ἀθαιρέτοι συνεπάγονται στερήσεις καὶ λύπην—, ἃ δύναται νὰ ἀποφεύγῃ ἀποφεύγον καὶ τὴν πρᾶξιν.

Καὶ ἕτερον παραδειγμα. Ἐν γνωστῇ οἰκογενείᾳ κοράσιον οὐδέποτε ἦτο ἔτοιμον νὰ ἐξέλθῃ κατὰ τὴν τεταγμένην ὥραν εἰς περίπατον μετὰ τῆς παιδαγωγῆς καὶ ἦσαν ἠναγκασμένοι καὶ οἱ ἄλλοι ἀδελφοὶ ὡς καὶ ἡ παιδαγωγὸς νὰ ἀνκμῶσιν αὐτό. Ἡ μήτηρ ἔκαμνε διὰ τοῦτο παρατηρήσεις, ἀλλὰ μάνην, αὐτὸ ἐξηκολούθει τὴν παλαιὰν αὐτοῦ τακτικὴν. Μίαν δ' ἡμέραν, ἐπειδὴ δὲν ἦτο ἔτοιμον πάλιν, ἀπῆλθον εὐθύς εἰς τὸν περίπατον χωρὶς νὰ ἀνκμῶσιν αὐτό. Τὸ κοράσιον ἔμεινεν ἐκπληκτον, διότι εἶδεν ὅτι ἐγκατελείφθη καὶ τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐνωρίτερον πάντων ἦτο ἔτοιμον διὰ τὸν περίπατον. Ἡ φυσικὴ τιμωρία νὰ στερηθῇ τὴν τέρψιν τοῦ περιπάτου ἔνεκα τῆς ἀργοπορίας περὶ τὴν ἔτοιμασίαν του, δι' ἣν πρέπει ἑαυτὸ καὶ οὐδένα ἄλλον νὰ αἰτιατῆται, ἐπέδρασεν εἰς τὴν ψυχὴν του καὶ συνέλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐπανορθώσῃ ἐφεξῆς καὶ συνέλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐπανορθώσῃ ἐφεξῆς τὸ σφάλμα του, ὅπερ φέρει τοιοῦτον ἀποτέλεσμα. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἀκριβείαν, ἣν θαυμάζομεν παρὰ τοῖς Ἑυρωπαίοις, ἐγεννήθη καὶ ἐκ τῆς ἀσθηρότητος περὶ τὴν τήρησιν τῶν διατεταγμένων καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἣν εὐρίσκωμεν παρ' αὐτοῖς. Ὁ σιδηρὸδρομος δὲν ἀναμένει τὸν βραδύνοντα, ἡ θύρα τοῦ ναοῦ κλείει ὡς ἀρχίσῃ ἡ ἱεραρχία, ὁ μαθητῆς ὁ ὑστερήσας θεωρεῖται ἔνοχος πταισματος, τὸ γεῦμα καὶ τὸ δεῖπνον ἄρχονται καθ' ὀρισμένην ὥραν ἐν ταῖς οἰκογενείαις, ὁ δὲ βραδύνων δὲν εὐρίσκει πλέον φαγητὸν νὰ φάγῃ. Τοιαῦτα τιμωρίαί, οὗσαι φυσικὴ ἀκολουθία πράξεων προηγήθεισῶν, σωφρονίζουσι κάλλιστα τὸν ἄνθρωπον καὶ ὄχι αἱ ἀδιάλειπτοι ἐπιτιμήσεις, αἵτινες ἀπεργάζονται ἀναισθησίαν μόνον.

Ἡδυνάμεθα καὶ πολλὰ ἄλλα παραδείγματα νὰ φέρωμεν, ἵνα καταστήσωμεν φανεράν τὴν διαφορὰν τοῦ συστήματος τῶν φυσικῶν ποινῶν ἀπὸ τοῦ συστήματος τῶν τεχνητῶν ποινῶν. Ἄλλὰ πρὶν εἰσελθῶμεν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ, καλὸν νομίζομεν νὰ καταδείξωμεν τὴν ὑπεροχὴν αὐτοῦ ἀπα-

ριθμοῦντες τὴν ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος τούτου προερχομένην ὠφέλειαν εἰς τοὺς ἀνατρεφόμενους.

Καὶ πρῶτον ἡ ποινή, ὅταν εἶναι φυσικὸν ἐπακολούθημα τῆς πράξεως, συνδέει τὸ ἀποτέλεσμα μετὰ τὴν πρᾶξιν καὶ οὕτω διδάσκει ὅτι, ὅταν θέλωμεν νὰ ἀποφεύγωμεν τὸ δυσάρεστον ἀποτέλεσμα, πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν πρῶτιστον πάντων τὴν πρᾶξιν καὶ ὁ κανὼν οὗτος ἰσχύει οὐ μόνον κατὰ τὴν μικρὰν, ἀλλὰ καὶ κατὰ πᾶσαν ἡλικίαν. Ἄντι ὅμως τοιοῦτου σωφρονισμοῦ προερχομένου ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων συνήθως ἐν τοῖς σχολείοις καὶ ἐν τῷ οἴκῳ μεταχειρίζονται τεχνητὰς τιμωρίας, τὰς ὕβρεις καὶ τὴν μαστίγωσιν, καὶ οὕτω διδούσιν εἰς τὰ παιδιά πρὸς ἐκτίμησιν τῶν πράξεων τῶν μέτρα ὅλως πλημμελῆ καὶ ὀλέθρια. Τὰ παιδιά καὶ οἱ ἔφηβοι διδάσκονται νὰ θεωρῶσι τὴν ἀπαρέσκεϊαν τῶν γονέων ἢ τῶν διδασκάλων ὡς τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀπηγορευμένων πράξεων καὶ οὕτω συνδέουσι τὰς πράξεις καὶ τὴν ἀπαρέσκεϊαν ὡς αἰτίαν καὶ ἀποτέλεσμα. Τί δὲ συμβαίνει ἐνταῦθα; Εὐθύς ὡς οἱ γονεῖς καὶ διδάσκαλοι δὲν εἶναι πλέον παρόντες ἢ εὐθύς ὡς πεισθῇ ὁ παῖς ὅτι ἡ πρᾶξις του θὰ μείνῃ ἄγνωστος εἰς τὰ πρόσωπα αὐτά, ἃ φοβεῖται, ἐκτελεῖ αὐτὴν ἀφόβως. Παραδείγματα πλείστα ἐμφανίζει ἡμῖν καθ' ἡμέραν ὁ βίος. Νέοι, οἵτινες ἀνατρέφονται ἐν πάσῃ δυνατῇ αὐστηρότητι ἐν Λυκείοις ὡς οἰκοδίατοι, ἐξερχόμενοι ἐκ τοῦ σχολείου περιπίπτουσιν εἰς παντὸς εἶδους ἀκολασίας· διότι οὔτε ἀρχὰς σταθερὰς τῶν πράξεων τῶν ἔχουσι σχηματίσῃ, οὔτε ἐλατήρια τῶν ἠθικῶν πράξεων γινώσκουσι, καὶ μέχρι οὗτου χαλιναγωγῆσθαι τούτους ὁ βίος, εἶναι τὰ ἐπικινδυνότατα μέλη τῆς κοινωνίας.

Δεύτερον πλεονέκτημα τῆς φυσικῆς αὐτῆς ἀνατροφῆς εἶναι ὅτι αὕτη ἀποδίδει δικαιοσύνην καὶ ὅτι τοῦτο ἀναγνωρίζει καὶ τὸ παιδίον. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι αὐτό, ἀφ' οὗ πάσχη παθήματα, ἃ παρεσκεύασε μόνον διὰ τῶν πράξεων του, θὰ αἰτιατῆται ἄλλους μᾶλλον ἢ ἑαυτό. Ἄς φαντασθῶμεν ἐπὶ παραδείγματος παιδίον, ὅπερ ἀπροσέκτως παίζον ἔσχισε τὸ φόρεμά του. Ἄντι δὲ νὰ ἐπιπλήξωμεν αὐτό, ὅπερ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὸ γινόμενον, καλλίτερον εἶναι πρὸς βελτίωσιν αὐτοῦ νὰ δώσωμεν αὐτῷ βελόνην, ἵνα ἐπανορθώσῃ καθ' οἷον ὅποτε θέλει τρόπον τὴν βλάβην, νὰ μὴ ἀγοράσωμεν δὲ αὐτῷ νέον φόρεμα. Ἡ τάλαιπωρία δὲ αὕτη περὶ τὴν βλάβην καὶ ἡ λύπη νὰ ἐξέρχεται μετὰ τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν εἰς περίπατον καὶ διασκεδάσεις κλονίζει τὴν ψυχὴν του καὶ διδάσκει αὐτὸ νὰ προσέχῃ εἰς τὴν φύλαξιν τῶν φορεμάτων του, χωρὶς καὶ νὰ ὀργίζεται καὶ κατὰ τῶν ἄλλων, οἵτινες εἰς οὐδὲν πταιοῦσιν ὅτι ἐξέσχισε τὸ φόρεμά του, καὶ οὕτως ἀναγνωρίζει μᾶλλον ἢ ἦτοον καθάρως τὸ δίκαιον τῆς ποινῆς.

Τρίτον πλεονέκτημα τῆς φυσικῆς ἀνατροφῆς εἶναι

ὅτι κατὰ τὰς τιμωρίας διατηρεῖ καὶ ὁ τιμωροῦμενος καὶ ὁ παιδαγωγὸς σχετικὴν ψυχραιμίαν, ὅπερ δὲν συμβαίνει ἐν τῷ συστήματι τῶν τεχνητῶν ποινῶν. Ἐν αὐταῖς μετὰ τῶν πολλῶν προσβολῶν καὶ νόμων εἶναι στενώτατα συνδεδεμένοι καὶ τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ παιδαγωγοῦ καὶ πᾶσα παράβασις τῶν διατεταγμένων εἶναι ἐν τούτῳ καὶ προσβολὴ κατὰ τοῦ προσώπου τοῦ παιδαγωγοῦ καὶ τοῦτο εἶναι λόγος ἀγανακτήσεως αὐτοῦ κατὰ τοῦ παραβάτου. Ἄλλὰ καὶ τὰ παιδιά, πρὸς ἃ ἐπέρχεται ἡ τιμωρία τοῦ παιδαγωγοῦ, λησμονοῦσι τὸ σφάλμα των καὶ ὀργίζονται κατὰ τῆς ποινῆς καὶ κατὰ τοῦ ἐπιβαλόντος αὐτῆν. Ὅταν ἡ ὑπηρέτρια ἐξ ἀπροσεξίας ἐθραυσε τὸ ποτήριον, ἡ σωφρονίζουσα τιμωρία δὲν εἶναι τὸ ῥάπισμα οὐδὲ αἱ ὕβρεις ἀλλ' ἡ ἀγορὰ τοῦ ποτηρίου ἐκ τοῦ μισθοῦ της. Τοῦτο καὶ τὴν ζημίαν ἐπανορθοῖ καὶ τὰς σχέσεις διατηρεῖ φιλικὰς. Ὡσαύτως ἐὰν ὁ μαθητῆς δὲν ἔγραψε τὸ προσταχθὲν, ἡ φυσικὴ τιμωρία εἶναι νὰ τὸ γράψῃ μάλιστα κατὰ τὸν χρόνον τῆς σχολῆς, ὅτε οἱ ἄλλοι συμμαθηταὶ του οἱ ἐκτελέσαντες τὸ προσταχθὲν παίζουσιν ἢ ἄλλως πως διασκεδάζουσι.

Τέταρτον δὲ πλεονέκτημα, προκύπτον ἐκ τῶν ἀνωτέρω, εἶναι ὅτι διὰ τοῦ συστήματος τούτου αἱ σχέσεις γονέων καὶ διδασκάλου πρὸς τοὺς μαθητὰς διατηροῦνται φιλικώτεροι καὶ ἀποτελεσματικώτεροι. Ὀργὴ γονέων καὶ διδασκάλου κατὰ τοῦ μαθητοῦ ὡς καὶ ὀργὴ αὐτοῦ κατ' ἐκείνων, οἳ ὅποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ διεγείρουσά αὐτὴν ἀφορμὴ, εἶναι αἰετοῦτε βλαβερὰ, διότι συντελεῖ εἰς τὴν χαλάρωσιν τῶν δεσμῶν τῆς ἀφοσιώσεως καὶ ἀγάπης, ἡτις εἶναι ἀπαραίτητος εἰς τὴν ὀρθὴν ἀνατροφήν. Οἱ ἄνθρωποι κατὰ τὸν ψυχολογικὸν νόμον τοῦ συνείρου τῶν ιδεῶν μισοῦσι πάντα τὰ πράγματα, ἃ διεγείρουσιν εἰς αὐτοὺς λυπηρὰ συναισθήματα. Γονεῖς δὲ καὶ διδάσκαλοι, οἵτινες ὕβριζουσι καὶ δέρουσι τὰ τέκνα των, τοὺς μαθητὰς των, συντελοῦσι διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τοιαύτης αὐτῶν διαγωγῆς νὰ ἀποξενώσιν τὰ τέκνα των, ἢ τοὺς μαθητὰς των. Καὶ τὰνάπαλιν παιδιά, ἃ διὰ τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης των καὶ τῆς ἐπιμονῆς των εἰς πράγματα, ἃ δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ πράττωσιν ὁ πατήρ των ἢ ὁ διδάσκαλός των, γίνονται μισητὰ. Ἄλλὰ τοιαῦται σχέσεις ἀδιαφορίας ἢ μίσους ἢ περιφρονησεως εἶναι ὀλέθρια εἰς τὴν ἀνατροφήν. Καὶ διὰ τοῦτο πρέπει ἐκ παντὸς τρόπου οἱ ἀνατρέφοντες νὰ φροντίζωσι νὰ μὴ καθιστῶσιν ἑαυτοὺς πρόσωπα ἀπεχθῆ εἰς τοὺς τροφίμους. Ἐν δὲ μόνον πρὸς τοῦτο σπουδαῖον εἶναι καὶ ἡ ἀποφυγὴ ποινῶν τεχνητῶν, αἵτινες ἐμφανίζουσι τὸν παιδαγωγὸν εἰς τὰ ὄμματα τῶν τροφίμων ὡς ἀθαιρέτον καὶ ἀνάληγον αὐτῶν δεσπότην καὶ δῆμιον.

Ἡ μέθοδος δὲ αὕτη τοῦ σωφρονισμοῦ τῶν παιδῶν διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν πράξεων των, αἵτινα εἶναι ἡ φυσικὴ αὐτῶν ἀκολουθία, ἰσχύει ἐν πάσῃ ἡλικίᾳ καὶ ἐν τῇ παιδικῇ καὶ ἐν τῇ νέανικῇ καὶ

ἐν τῇ ἀνδρική. Τὰ πλεονεκτήματα αὐτῶν εἶναι φανερά. Πρῶτον παρέχει δεδικαιολογημένην γνῶσιν τῆς καλῆς ἢ κακῆς πράξεως διὰ τῶν καλῶν ἢ κακῶν ἀποτελεσμάτων, ἃ δοκιμάζει ὁ παῖς αὐτοπροσώπως. Δεύτερον, ἐπειδὴ ὁ παῖς ἐν τῇ τιμωρίᾳ αἰσθάνεται τὰ λυπηρὰ ἀποτελέσματα τῆς ἰδίας ἐαυτοῦ κακῆς πράξεως, ἀναγνωρίζει καὶ τὸ δίκαιον τῆς τιμωρίας. Τρίτον ἐπειδὴ τὴν τιμωρίαν δὲν δέχεται ἐπιβαλλομένην αὐτῷ ὑπὸ ἄλλου, ἀλλ' ἐπερχομένην αὐτῷ ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων, ἦν αὐτὸς παρεσκευάσθη, δὲν ταρασσεται, δὲν ἀγανακτεῖ διὰ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὁ παιδαγωγός, ὅστις βλέπει τὸν παῖδα λαμβάνοντα τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἀταξιῶν τοῦ τῶν παραπτώματων του, διατηρεῖ τὴν ἀπαιτούμενην ψυχραιμίαν καὶ ἀπάθειαν. Τέταρτον, ἐπειδὴ οὕτως ἀποσοβοῦνται αἱ ἀμοιβαῖαι δυσαρεστήσεις καὶ ἀντεγκλήσεις, διατηροῦνται μεταξύ ἀνατρεφόντων καὶ ἀνατρεφόμενων σχέσεις ἀγαθαὶ καὶ λίαν πρὸς ἀνατροπὴν ἐπιτήδεια.

Ἄλλὰ τοιαύτη συμπεριφορὰ, δύναται τις νὰ εἴπῃ, ἴσως νὰ ἀρμότῃ εἰς μικρὰ καὶ ἀκίνδυνα παραπτώματα. Ἄλλ' ὅταν ἐμφανίζονται κακίαι τοῦ παιδὸς σοφά, οἱ εἶναι κλοπῆ, ψευδολογία, ἀδικία καὶ κίλισμοι πρεσβυτέρων εἰς νεώτερα παιδία, τότε τί δεῖ γενέσθαι. Περὶ τούτου ἐν τῷ ἐπομένῳ φύλλῳ.

ΨΕΥΔΗΣ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ

Ἡ ἀχαριστία εἶναι δυσειδεστάτη κακία μαρτυροῦσα ψυχὴν μοχθηρὰν καὶ καταγγέλλουσα ἔλλειψιν παντὸς εὐγενοῦς συναισθήματος. Ἡ εὐγνωμοσύνη εἶναι ὀφειλὴ δι' εὐεργεσίαν μικρὰν ἢ μεγάλην ἀποτινομένη διὰ νομίσματος ἠθικοῦ ὁ ἀρνούμενος τὴν ἀπότισιν τῆς ὀφειλῆς ταύτης εἶναι κατὰ τοῦτο πολὺ χειρότερος καὶ ἀξιοκατακριτώτερος τοῦ ἀρνούμενου τὴν ἀπότισιν τοῦ ὕλικου χρέους του, καθ' ὅτι οὗτος μὲν πολλάκις ἀδυνατεῖ ὕλικῶς ν' ἀποτίσῃ τὴν ὀφειλὴν του, ἐκεῖνος δὲ ἀρνεῖται τὴν πληρωμὴν, διὰ νὰ μὴ φανῇ ὀφειλέτης. Ἡ εὐεργεσία, τὴν ὁποῖαν ἀπέλαυσε, πιέζει τὴν μοχθηρὰν ψυχὴν τοῦ ἀχαρίστου, δὲν θέλει νὰ φαίνεται ὅτι εὐηργετήθη, ἂν καί, ὅτε εἶχεν ἀνάγκην, ἐξητελείετο δουλοπρεπέστατα καὶ εἶρε καὶ ἐκολάκευε, καὶ εἶναι πάλιν ἔτοιμος νὰ ἐξευτελισθῇ, ἅμα τῆς πρώτης ἀνάγκης παρουσιαζομένης εἰς αὐτόν. Οὐδόλως στενοχωροῦσιν αὐτὸν αἱ ἐκλιπαρήσεις, αἱ κολακείαι, ἢ ταπεινὴ δέησις πρὸς ἐπίτευξιν εὐεργεσίας ἢ χάριτος ἢ βοήθειας. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐπιμελῶς ἀποφεύγει ὁ ἀχαρίστος, τὸ ὁποῖον δὲν ὑποφέρει, εἶναι τὸ νὰ ὁμολογήσῃ χάριτας ἀνθ' ὧν εὐηργετήθη καὶ πρὸς τὸν εὐεργέτην. Ἡ ὁμολογία τῆς εὐγνωμοσύνης νομίζει ὅτι τὸν ταπεινώνει, θέλει νὰ φαίνεται ὅτι πᾶν ὅ,τι ἔχει, πᾶν ὅ,τι εἶναι, εἰς

ἐαυτὸν τὸ ὀφείλει καὶ τέλος πάντων, ὅτι ἡ γενομένη εἰς αὐτὸν εὐεργεσία ἦτο ἀπόδοσις δικαίας ἀμοιβῆς ὀφειλομένης εἰς αὐτόν! ἄρα αὐτὸς οὐδὲν εἰς οὐδένα ὀφείλει. Δύναται νὰ ὑπάρξῃ φρόνημα ταπεινότερον τούτου ἢ οἷσις μισητοτέρα ταύτης; Τοιοῦτος ὁ ἀχαρίστος πρὸς τοὺς εὐεργέτας του! Πόσον χαριέντως καὶ ἐκφραστικῶς χαρακτηρίζει τὴν ὀφειλομένην εὐγνωμοσύνην ἡ λαϊκὴ σοφία:

« Ἡ χάρις θέλ' ἀντίχαρι καὶ πάλι νᾶναι χάρις. »

Ἐνῷ ὁ εὐεργετῶν ὀφείλει νὰ λησμονῇ ἀμέσως, σχεδὸν νὰ ἀγνοῇ τὴν εὐεργεσίαν, ὁ εὐεργετούμενος ὀφείλει ἀεὶποτε διὰ βίου νὰ διατηρῇ ζωηρὰν ἐν τῇ γνώμῃ αὐτοῦ καὶ τὴν ἐλαχίστην εὐεργεσίαν, τὴν ὁποῖαν λαμβάνει.

Ἄλλὰ τις ἤθελε πιστεῦσθαι ὅτι ὑπάρχει καὶ εὐγνωμοσύνη ἀγνώμων, ἀπρητής, ἐὰν ἀποδίδεται, παράλογος δέ, ἐὰν ἀπαιτῆται;

ὑπάρχουσι συχνότατα ἄνθρωποι προσηλωμένοι εἰς πρόσωπά τινα, ἀφωσιωμένοι, ἔτοιμοι νὰ χρησιμεύσωσιν ὄργανα τυφλὰ εἰς πᾶν νεῦμά των. Καὶ τὴν θελοῦσάν ταύτην δουλείαν τῶν δικαιολογοῦσι λέγοντες ὅτι εἰς τὰ πρόσωπα ταῦτα ὀφείλουσι τὴν θέσιν των, τὴν κατάστασίν των.

Βεβαίως πρὸς τὸν ἰατρόν, ὅστις μᾶς ἔσωσεν ἀπὸ τοῦ θανάτου, ὀφείλομεν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην· οὐδ' ἐπιτρέπεται νὰ εἴπῃ τις ὅτι ὁ ἰατρός ἐπληρώθη διὰ τὰς ἐπισκέψεις του. Πρὸς τὸν διδάσκαλον, ὑπὸ τοῦ ὁποῖου καρποφόρως ἐδιδάχθημεν, ὀφείλομεν ἰσόβιον εὐγνωμοσύνην· οὐδ' ἐπιτρέπεται νὰ συλλογίζεταί τις ὅτι ὁ διδάσκαλος εἰςθεοδοτεῖτο διὰ νὰ μᾶς διδάσκῃ. Πρὸς δὲν βοηθήσαντα ἡμᾶς ἐν καιρῷ ἀνάγκης χρηματικῶς ὀφείλομεν παντοτεινὴν εὐγνωμοσύνην, ἀδιάφορον, ἐὰν ἀπέδομεν εἰς αὐτόν τὰ χρήματα.

Ἄλλὰ τὸ νὰ ὀφείλῃ τις χάριτας ἢ εὐγνωμοσύνην, τὸ νὰ εἶναι ἀφωσιωμένος καὶ προσηλωμένος δίκην ἀνδραπόδου εἰς τὸν δεῖνα ὑπουργόν, διότι τὸν διώρισεν εἰς θέσιν τινά, εἰς τὸν δεῖνα βουλευτήν, διότι τῇ συστάσει αὐτοῦ διωρίσθη, εἰς τὸν δεῖνα κομματάρχην, εἰς τὸν δεῖνα ἀυλικὸν διὰ παράπληθισιον λόγον, ἢ τοιαύτη εὐγνωμοσύνη, ἢ τοιαύτη ἐξ εὐγνωμοσύνης δῆθεν προσήλωσις ὅχι μόνον ἀρετὴ δὲν εἶναι, ἀλλὰ πολὺ δικαίως δύναται ἐνίοτε τούτῳ ἐλαχίστον νὰ χαρακτηρίζηται ὡς ἐγκλημα.

Δυσὸν θᾶτερον, ἢ δικαίως καὶ κατ' ἀξίαν ἔλαβες τὴν θέσιν τὴν ὁποῖαν κατέχεις, ἢ παρ' ἀξίαν καὶ ἀδίκως. Ἐν τῇ πρώτῃ περιστάσει οὐδεμία ὀφείλεται εὐγνωμοσύνη οὔτε εἰς τὸν ὑπουργόν οὔτε εἰς τὸν τμηματάρχην οὔτε εἰς τὸν βουλευτήν· διότι ὁ ὑπουργός ὡς ὑπηρετῆς τῆς πολιτείας ἐξετέλεσε τὸ καθήκον του καὶ ὀφείλει νὰ τὸ ἐκτελέσῃ· αὐτὸς δὲ δὲν ὑπέστη οὐδεμίαν θυσίαν, ὡς ἐκ περισσοῦ μάλιστα ἐπηνέθη ὑπὸ τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ ἀντιπροσωπεύοντος τὴν κοινὴν γνώμην ἀνεξαρτήτου

τύπου διὰ τὴν καλὴν ἐκλογὴν του. Ὁ διορισθεὶς ὀφείλει εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν πατρίδα, ἧτις μισθοδοτεῖ αὐτόν καὶ πρὸς τὸν λαόν, ἐκ τῶν φόρων τοῦ ὁποῖου μισθοδοτεῖται, καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην ἀποδίδει ἐκπληρῶν εὐόρκως καὶ πιστῶς τὸ καθήκον του. Τὸν ἄξιον λοιπὸν ὑπάλληλον οὐδεμία εὐγνωμοσύνη, οὐδεμία ὑποχρέωσις συνδέει μὲ τὸν διορισάντα ὑπουργόν ἢ μὲ τὸν βουλευτήν.

Ἐν τῇ δευτέρῃ περιστάσει, ὅταν τις σιτίζηται καὶ πλουτῇ ἐκ τοῦ δημοσίου ταμεῖου παρ' ἀξίαν, καθ' ὑπέρβασιν, λαθροχειρικῶς, οὗτος βέβαια ἔχει ἰσχυρότατον λόγον νὰ εἶνε εὐγνώμων, ἀφωσιωμένος, τυφλὸν ὄργανον εἰς τὸν ὑπουργόν, τὸν τμηματάρχην, τὸν βουλευτήν καὶ πάντα ἄλλον, ὅστις συντέλεσεν εἰς τὸ νὰ ληστεύῃ τὸ δημόσιον ταμεῖον. Ἄλλ' ἡμεῖς ἠμιλοῦμεν περὶ τῆς εὐγνωμοσύνης ὡς ἀρετῆς εὐγενεστάτης· ἐνταῦθα δὲ πρόκειται περὶ ἐγκλήματος. Ὁ προσφέρων, ὁ δῆθεν εὐεργέτης εἶναι προδότης τοῦ καθήκοντός του, διότι, ἐνῷ ἐτάχθη ὑπὸ τῆς πολιτείας φύλαξ καὶ τῶν νόμων καὶ τῆς τιμιότητος καὶ τοῦ δικαίου θησαυροῦ, αὐτὸς ἀνοίγει τὰς πύλας εἰς τοὺς κλέπτας καὶ τοὺς λωποδύτας, οὕτω δὲ χωρὶς αὐτοῦ νὰ ὑφίσταται μὴδὲ τὴν ἐλαχίστην θυσίαν, τούναντίον μὲ ζηνίαν ὕλικὴν καὶ ἠθικὴν τῆς πολιτείας καὶ τῆς κοινωνίας συνάγει σπεῖραν φίλων καὶ ἐτέρων ἐτοιμῶν νὰ διαπράξωσι πᾶσαν παρανομίαν ὑπὲρ τοῦ ἀνοσίου προστάτου των.

Αὕτη δὲ εἶναι ἡ κακοηθεστάτη συναλλαγὴ· δὲν εἶναι εὐγνωμοσύνη καὶ εὐεργεσία, ἀλλ' ἀπεμπόλησις τῆς συνευδήσεως εἰς ἀνταλλαγὴν ἀθεμίτου ὀφείλειας. Εἶναι ὁ φαυλότατος κύκλος. — Σὲ διορίζω, ὄχι διότι εἶσαι ἄξιος τῆς θέσεως, ἀλλὰ διὰ ν' ἀγοράσω τὴν συνευδῆσίν σου, διὰ νὰ σέ κάμω ὄργανον τυφλόν, ὄχι διότι σ' ἐκτιμῶ, ἀλλὰ διότι διὰ σοῦ ἔχω ἀπολαύσας, θέσεις, ἀξιώματα. Ἡ τοιαύτη ψευδὴς εὐγνωμοσύνη ὑποδουλοῖ τὰ πνεύματα, διαστρέφει τὴν ἐννοίαν τοῦ καθήκοντος, γεννᾷ τὴν ἀνθρωπολατρείαν, ἧτις εἶνε ἡ χειρίστη τῶν θρησκειῶν, καὶ φονεῖ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ χαρακτήρος.

Διδάσκωμεν τὴν ἀχαριστίαν; — Ἄπαγε! πατάσσομεν τὴν χαμερπῆ δουλοφροσύνην καὶ ἀνψύσομεν τὴν λατρείαν τοῦ καθήκοντος.

ΒΑ. Γ. ΣΚΟΡΒΕΛΗΣ

ΣΧΟΛΙΚΑΙ ΑΠΟΙΚΗΣΕΙΣ

Ἡμερόσση, ἀρετὴ πολυθάλας, παμβασιλεία, Κλυθὶ μάχαιρ' Ὑγίεια φερόλιε, μήτερ ἀπάντων. Ἐκ σοῦ γὰρ νοῦσοι μὲν ἀποφθινύθουσι βροτῶσι, Πᾶς δὲ δόμος θάλλει πολυγηθῆς εἵνεκα σοῦ, Καὶ τέχνηαι βριθουσι· ποθεῖ δὲ σε κόσμος ἄνασσα, Μοῦνος δὲ στυγαίει σ' Ἄιδης ψυχοφθόρος αἰεὶ. Εὐθαλῆς, εὐκτασιότη, θνητῶν ἀνάπαυμα. Σοῦ γὰρ ἄτερ πάντ' ἐστὶν ἀνωφελῆς ἀνθρώποισιν.

Ὁρφέως (εἰς Ὑγίαν)

Ἡ εἰς πλῆσιάζει. Πανταχόθεν ῥαγδαῖα ἐπέ-

χονται τὰ προμηνύματα αὐτοῦ, τὰ σφριγῶντα βλαστήματα τῶν κήπων καὶ τῶν λειμῶνων, ἡ λεπτὴ ὀρεσίτροφος αὔρα, μεθ' ὑπερπούσης ζειδῶρου ὀσμῆς χόρτων καὶ δροσοφόρου εὐωδίας ἀνθέων. Μετὰ δὲ τούτων ἐπέρχονται μοι, ὡς ἐπικάριοι, ἀναμνήσεις τινὲς καὶ σκέψεις πρὸ ἐτῶν ἐπὶ τοῦ χάρτου ῥίφθησαι, ὑπὲρ τῆς παρ' ἡμῖν μυριοτρόπως ἐτι χειμαζομένης νεότητος.

Ῥίψωμεν ἐν βλέμμα ὀπίσω εἰς τοὺς γλυκυτάτους χρόνους τῆς παιδικῆς ἡμῶν ἡλικίας, τῆς ἡλικίας ἐκείνης, τῆς ὁποίας ἡ ἀνάμνησις τίθησιν εἰς δόνησιν τὰς μελωδικωτέρας χορδὰς πάσης εὐαιθήτου καρδίας, τῆς ὁποίας τὸ θέλητρον εἰς πολλὰ στήθη ἐξήγειρεν ἐκ τοῦ ληθάργου τὸ ποιητικὸν δαιμόνιον καὶ εἰς τὴν ὁποῖαν πάντες οἱ ποιηταὶ ἀφιέρωσαν τὸν θελκτικώτερον αὐτῶν ὕμνον. Τοσοῦτον δὲ ἰδιορρυθμον καὶ μέγα εἶνε τὸ θέλητρον τῆς, ὥστε δύναται οὐ μόνον τοῦ ἀτόμου ἢ παιδικῆς ἡλικίας νὰ συγκινήσῃ ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ ἐτι τοῦ ψυχροτάτου ἔθνους. Ὁ οὐρανὸς εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις εἶνε: «τόσον χαμηλά, ὥστε τὸν γλύφουν τὰ βῶδια», ὁ δὲ Θεός, ὁ ἐμφροντικὸς ἐκεῖνος, ἀπλοϊκὸς καὶ εὐερέθιστος οἰκοκύριος τῆς τῶν ἐθνῶν φαντασίας.

Εἶνε μυστηριῶδες τὸ θέλητρον τῆς ἡλικίας ταύτης, ὡς εἶνε καὶ ἐκεῖνο τοῦ ἔρωτος. Ἀμφότερα πράγματα τετριμμένα, καὶ ὅμως ἀμφότερα ἐξοχα, θελκτικά, αἰεὶ νεάζοντα. Πῶς τοῦτο; Ἀντίφασις φοδερὰ! — Διότι πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ τις ὅτι καὶ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο ἀληθεύει. Πόθεν τὸ αἰώνιον θέλητρον τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ Ποίησις καὶ ἡ καθόλου Καλλιτεχνία ὀφείλουσι τὰ τρία τέταρτα τῶν ἀριστουργημάτων των; Εἶνε δυνατόν εἰς τὸν κοινορτὸν τῶν ἀγνῶν νὰ φυτρώσωσι τὰ δροσερὰ τοῦ δάσους ἄνθη;

— Καὶ ὅμως, ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἔρωτα καὶ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, τοῦτο εἶνε δυνατόν· τοῦλάχιστον ἐν ὅσῳ οἱ ἄνθρωποι δὲν γεννῶνται μὲ λευκάς τρίχας καὶ μὲ ἔρρυτιδωμένον μέτωπον!

Ὅσοι ἔτυχε νὰ γεννηθῶσιν ἐν χωρίοις καὶ νὰ υπάγωσιν εἰς τὸ σχολεῖον ἐν προδεδικαῖα ὀπωσοῦν ἡλικία, ἐνθυμοῦνται τὰ τῆς παιδικῆς τῶν ἡλικίας μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἢ ἡλικία αὕτη εἶνε δι' αὐτοὺς ὡς γωνία τις τοῦ παραδείσου, μακρὰν εἰς τὴν ὁμίχλην τῶν ἐτῶν ὑπολάμπουσα, καὶ εἰς τὴν ὁποῖαν δὲν εἶναι πλέον αὐτοῖς ἐπιτετραμμένον νὰ ἐπιστρέψωσιν. Ὅσοι ὅμως ἐγεννήθησαν καὶ ἀνετράφησαν εἰς τὰς πόλεις, δὲν ἔχουσι πάντοτε τόσον εὐχαρίστους ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς τῶν ἡλικίας. Ἐξαιροῦνται, ἐννοεῖται, οἱ τρόφιμοι εὐπόρων τινῶν καὶ πεφωτισμένων οικογενειῶν, εἰς τοὺς ὁποίους αὐταὶ παρέσχον πᾶν ὅ,τι ὑπεργόρευεν αὐταῖς διάνοια ὀρθῶς πεφωτισμένη καὶ καρδία ὀρθῶς φιλοῦσα καὶ

τὸ εὐρωστόν των βαλάντιον. Ἀλλὰ δὲν πρόκει-
ται περὶ τῶν εὐαρίθμων τούτων ἐξαιρέσεων.

Πολλάκις ἔτυχε νὰ παρατηρήσω, καὶ πολλοὶ
βεβαίως τῶν ἀναγνωστῶν θὰ παρετήρησαν, παί-
δας παίζοντας εἰς τὰς ἀκρας ῥυπαρῶν πεζοδρο-
μίων, βυθίζοντας τὰς παιδικὰς των χεῖρας οὐχὶ
εἰς τὰ: «καθαροφλοισβιστὰ νερά» τοῦ ποιητοῦ,
ἀλλ' εἰς τὸν ῥύπον τῆς ὁδοῦ, καὶ προσπαθοῦντα
μὲ ὀλίγον μiasματικὸν πηλὸν νὰ ἀσχολήσῃσι τὸ
σφριγῶν των πνεῦμα—πτωχὲ Φροῖβελε! — ἄλ-
λοτε δὲ ὅμιλον μικρῶν παιδίων σύροντα ἐκ τῆς
οὐρᾶς μυσαρὸν καὶ ὄζον πτώμα γαλῆς καὶ παί-
ζοντα μετ' αὐτοῦ, μὲ κίνδυνον νὰ εὐρωσιν οἰκ-
τρὸν θάνατον ὑπὸ τὰ κάρρα βαρβάρων καρρα-
γωγέων· ἄλλοτε πάλιν παῖδας οἰωπηλῶς θεω-
μένους ῥύακας αἵματος παρὰ τὸ πεζοδρόμιον
ρέοντας. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν
ὅτι, ἐὰν ἀφ' ἐνὸς ἢ τοῦ καλοῦ αἰσθήσεως καὶ ἢ
ὑγείας τῶν μικρῶν ἡμῶν συμπολιτῶν ὡς ἐκ τούτου
φθειρῶνται, ἀφ' ἑτέρου οὗτοι ἐθίζονται τῷ ὄντι
ἐκ παίδων εἰς τὴν θέαν αἵματος — εἶνε τοῦτο
ἠρωϊκὴ ἀνατροφή! — Εἶνε δὲ φανερόν ὅτι ἔχο-
μεν ἀνάγκην πλειοτέρων ἠρώων . . . τῆς κάμας
καὶ τῆς πιστόλας! Πλὴν τούτου ἢ χύσις αὕτη
τοῦ αἵματος ἐκ τῶν κρεπωλείων εἰς τὰς ὁδοὺς
δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς εὐστοχος in na-
tura ἀπεικόνισις εἰς μάθημα περὶ τῆς σφαγῆς
τῶν παιδῶν ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου!

Ἡ παιδικὴ φύσις σφριγᾷ ἐκ τῆς ἀνάγκης
ἀσχολίας τινὸς πρακτικῆς προηλθὼν οἱ πετροπό-
λεμοὶ καὶ αἱ ὀλέθρια τούτων διὰ τὴν παιδικὴν
ἡλικίαν συνέπειαι. Τὰ λυπηρὰ ταῦτα φαινόμενα
εἶναι ἐνώπιόν μας παρορμῶντα ἡμᾶς εἰς γενναίαν
ἐργασίαν πρὸς ἄρσιν αὐτῶν καὶ πρὸς βελτίωσιν
τῆς οἰκτρᾶς καταστάσεως τῆς παιδικῆς ἡλικίας,
τοῦ θεμελίου τούτου τοῦ μέλλοντος ἐθνικοῦ οἰ-
κοδομήματος.

Ἐὰν ῥίψωμεν ἐν βλέμμα εἰς τὰ σχολεῖα, πα-
ρατηροῦμεν—καὶ πάλιν δὲν πρόκειται περὶ εὐα-
ρίθμων τινῶν ἐξαιρέσεων — τὸ αὐτὸ παλαιὸν
κακόν.

Ὁ τρόμος ἐντυποῖ καὶ τῶρα τὰ ὀλίγα γράμ-
ματα εἰς τὸν νοῦν διὰ τοῦτο ταῦτα ἐμπνεοῦσι
τοσαύτην πολλάκις ἀηδίαν. Πολλοὶ βεβαίως ἐν-
θυμοῦνται—διότι ταῦτα εἶνε ἀνεξάλειπτα—τὰς
γονυκλισίας ἐκείνας καὶ τοὺς ὑπὸ τὰ γόνυα ὀ-
ξεῖς χάλικας καὶ τὰς νηστείας καὶ τὰς φυλακὰς
εἰς ἐλεεινὰς κρύπτας, τὰ ἀποστηθίσματα καὶ
τοὺς σοφοὺς ψιττακισμούς. Ὁ διδάσκαλος μᾶς
ἔστελλε νὰ κόπτωμεν τοὺς ὡραίους κλάδους τῶν
δένδρων, ὅπως ἔχη βέργας καλὰς διὰ τὴν ῥά-
χιν μας. Κατεστρέφομεν ὡραῖα δενδρύλλια, ἐδι-
δάσκομεθα τὴν κλοπὴν, τὴν βορβαρότητα καὶ
τὴν σκληρότητα, ἐκτιθέμενοι ἐνίοτε εἰς κίνδυνόν
τῆς ζωῆς αὐτῆς. Αἱ δὲ ποιναί, ὧν ἡ αἰτία ἦτο

σχεδὸν πάντοτε ἀσήμαντος, προερχομένη ἐκ τῆς
ἀθῶας καὶ φυσικῆς ζωηρότητος τῆς παιδικῆς
ἡλικίας, ἦσαν βαρύτεραι καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-
στον καινοφανεῖς.

Ἐνθυμοῦμαι περίπτωσιν τινα, ἣν ὡς παρά-
δειγμα ἀναφέρω ἐνταῦθα.

Μαθητὴς τις ἔτρωγε τρωγάλια σκληρὰ, ὧν ὁ
κρότος ἠνώχλει φοβερὰ τὸν διδάσκαλον: «ἔβγα
ἔξω! . . .» ἐφώνησεν οὗτος πρὸς τὸν μαθητήν,
οὕτινος αἱ παρειαὶ ἦσαν πῶς παρὰ φύσιν ἐξωγ-
κωμένοι: «ἔξω, ἔξω! . . .» τῷ ἐφώνει μανιωδῶς,
βλέπων ἐλαττούμενον τὸν ὄγκον τῶν παρειῶν
του. Ὁ μαθητὴς ἐξῆλθεν, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ
εἶχε πλέον καταπίη μασημένον ἀμάσητον τὸ
corpus delicti ἢ ὁσμὴ ἐν τούτοις ἐγένετο προ-
δοτικῆς. Ἡ ἔνστασις ὅτι εἶχεν ἐν μόνον στραγά-
λιον καὶ ἤθελε δι' αὐτοῦ ἀνα βουλώσῃ τὸ κού-
φιο του δόντι» δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψει· ἰδοὺ δὲ
ποία ποινὴ τῷ ἐπεβλήθη. Ὁ ἐπὶ τοῦ σπουδαιο-
τάτου περὶ ποινῶν κεφαλαίου τῆς Παιδαγωγικῆς
ἐντριβέστατος καὶ ἐπινοητικώτατος διδάσκαλος,
ἀφοῦ ἔδρησε χειρόποδα εἰς στήλην τινὰ τὸν πτω-
χὸν μαθητήν, ἀνέλυσε ζάχαριν ἐν παροψίδι καὶ
ἐχρῖσε τὸ πρόσωπον τοῦ μάρτυρος διὰ τοῦ οἰ-
ροπίου τούτου. Ἦτο θέρος καὶ ὁ καύσων ὑπερ-
βολικός. Αἱ μυταὶ περὶ τὸ θῆμα ἰπτάμεναι ἐξε-
μύζων τὴν ἐπὶ τοῦ παιδιοῦ προσώπου ἀναλε-
λυμένην ζάχαριν. Ὁ μαθητὴς ἀπεδίωκε μὲν τὸ
κατ' ἀρχὰς αὐτὰς διὰ κινήσεων τῆς κεφαλῆς καὶ
διὰ μορφασμῶν τοῦ ἐρυθροῦ ἐξ ἀδημονίας προ-
σώπου, οὐς θὰ ἐφθόνει καὶ ὁ κωμικώτερος τοῦ
κόσμου πίθηκος, κατόπιν ὅμως αἱ κινήσεις του
αὐταὶ ἐμετριάσθησαν καὶ τὴν ἐρυθρότητα διε-
δέχθη ψυχρὰ τάφου ὡχρότης· ἡ δὲ ἐπὶ τῆς μορ-
φῆς του ἀτονος ἀθυμία ἦτο τοσαύτη, ὥστε καὶ
τώρα ἔτι φρικτῶ, ὁσάκις ἢ φαντασίᾳ μοι ἐπα-
ναφέρῃ εἰς τὴν μνήμην τὴν λυπηρὰν εἰκόνα,
κινουσα πραγματικὸν ἐν τῇ ψυχῇ μου οἶκτον.

Παρόμοιοι βαρβαρότητες σῶζονται, δυστυχῶς,
ἔτι καὶ σήμερον.

Κατὰ τινα περιοδείαν μου πρό τινας ἐν Λα-
κωνίᾳ εἶδον εἰς τι χωρίον σκοτεινὴν σχολικὴν
φυλακὴν, ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς ὁποίας ἦτο — καὶ
εἶναι βεβαίως ἔτι— ἐζωγραφημένον (!) ἐν ἀπο-
τρόπαιον τέρας, ὅπερ λαμβάνει τεραστίαις δια-
στάσεις ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν μικρῶν, ἅτινα θεω-
ροῦσιν αὐτὸ μετὰ ὑπερφυσικοῦ φόβου, ὡς ἀζων-
τανὸν πλεον «στοιχείον». Τοῦτο δ' ἀποδοτέον
οὐχὶ εἰς τὴν ἐπιδειξιότητα τοῦ χωρικοῦ ζωγρά-
φου, ἀλλ' εἰς τὴν ἐμβρόντητον φαντασίαν τῶν
μικρῶν μαρτύρων, οἵτινες ζωογονοῦσιν ὑπὸ τοῦ
τρόμου καὶ τοῦ σκότους τὸ εἶδεθῆς ἐκεῖνο καὶ
ὑπὸ καλλιτεχνικὴν (!) ἐποψιν τέρας.

Οὐδόλως ἄρα παράδοξον, ἐὰν τοιαῦτα ὁμα-
τικῶς καὶ ἠθικῶς καὶ διανοητικῶς ἐν τε τῇ ἀρχῇ

καὶ καθ' ὅλην ἐν γένει τὴν πορείαν τῆς ἀναπτύ-
ξεώς των πάσχοντες οἱ μαθηταί, καταρῶνται καὶ
διδασκάλους καὶ σχολεῖα καὶ βιβλία καὶ πᾶν ὅτι
ἔχει σχέσιν πρὸς ταῦτα· ἐὰν περαιτέρω θεωρῶσι
τοὺς δαιμονίους ἡμῶν ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς
ὡς τόσας γραμματικὰς καὶ συντακτικὰς φυλλάδας,
ἐὰν μετὰ φρίκης καὶ ἀδρόχοις ποσὶ διέρχωνται
τοὺς ὡραιότερους ἑλληνικοὺς στοχασμούς, τοὺς
τὸ ὡραιότερον τοῦ κόσμου ἔνδυμα περιβεβλημέ-
νους, καὶ ἐὰν εἰς τὴν γυμνασιακὴν ἀτμόσφαιραν
μυριόστομος ἀκούεται ἡχώ τῶν στόνων, τῶν ὡσεὶ
ἐκ ψυχῶν κολασμένων τοῦ Δάντου ἐκπεμπομέ-
νων: «ἀς τὰ βγάλω — νὰ τὰ κάψω! . . .»

Βεβαίως τὸ πᾶν δὲν δύναται νὰ κατορθωθῇ
διὰ τῶν παιδιῶν, ὡς ὁ Ρουσσὸς πρεσβεῖει συμ-
παρασύρων ἐκόντα ἄκοντα καὶ τὸν Πλάτωνα.
Ὁ θετικὸς Ἀριστοτέλης λέγει πῶς ἐν τοῖς Πολι-
τικῶς του ὅτι ἡ μάθησις γίνεται μετὰ λύπης.
Ἡ λύπη ὅμως αὕτη δύναται νὰ μετατραπῇ εἰς
χαρὰν ἀναλόγως τῆς παιδαγωγικῆς ἀξίας τοῦ δι-
δασκάλου. Ἐν τούτοις τοιοῦτό τι σπανίως πα-
ρατηρεῖται παρ' ἡμῖν. Οὐ μόνον τὰ μαθήματα
διδάσκονται μετ' ἀμοιβαίας λύπης καὶ ἀθλιότη-
τος, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αὐταὶ αἱ παιδαγωγικαὶ παι-
διαὶ διαφθείρονται εἰς τὰς χεῖρας ἀδεξίου παιδα-
γωγοῦ. Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ δύναται νὰ ἐκμάθωσι
παιδιὰν τινα πρὸς εὐχαρίστησίν του καὶ ἐξ οἴ-
κτου μᾶλλον— ἔλαβε δὰ τόσον κόπον καὶ ἔδειξε
τόσον ζῆλον! — καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας θέλου-
σιν ἐπὶ τινα χρόνον ἐκτελέσῃ αὐτὴν, εἴτα δὲ
παραδώσῃ τῇ λήθῃ.

Παρέστην ποτὲ εἰς τὴν διδασκαλίαν παιδιᾶς
τινος. Ὁ διδάσκαλος περιστοιχούμενος παρὰ
πολυαρίθμων μαθητῶν ἐν τινι καλῷ χώρῳ ἐξῆγει
αὐτοῖς τὴν τῆς παιδιᾶς πλοκὴν· ἔτοποθετεῖ μα-
θητὰς καὶ αὐτὸς λαμβάνων μέρος. Ἡ παιδιὰ ἦτο
εὐκόλος, εὐχάριστος καὶ ἀρκούντως ζωηρῶς ἐξε-
τελεῖτο. Αἰφνης ὁ διδάσκαλος, ἀγνωσῶ πῶς καὶ
ποῖου ἐχόμενος ἐνθουσιασμοῦ, παρασύρει καὶ ἐμὲ
εἰς τὴν εὐθυμον ἐκείνην τῶν μικρῶν χορείαν.
Μετ' ὀλίγον ἐν τούτοις ὑπεχωρήσαμεν ἢ παι-
διὰ τότε ἤρξατο μετ' ἀνεπιστοῦ ταχύτητος νὰ
σβέννυται, ὡς εἶπεῖν, ὅτε φωνὴ τις ἐκ τοῦ παι-
διοῦ ὀμίλου ἠκούσθη λέγουσα: «Ἐ, πᾶμε τώρα
νὰ . . . παίξωμε!» καὶ τῷ ὄντι οἱ παῖδες δια-
σκορπισθέντες ἐπεδόθησαν αὐθις εἰς τὰς συνήθεις
αὐτῶν παιδιὰς. Ἡ φωνὴ ἐκείνη ἢ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ
παιδιοῦ θορύβου ἀκουσθεῖσα ἦτο ἢ ὀρθότερα
καὶ ἐμμελεστέρα κριτικὴ τῆς παιδαγωγικῆς τοῦ
διδασκάλου μεθόδου. Οὗτος δὲ χωρὶς νὰ δώσῃ
πολλὴν σημασίαν εἰς τὴν κριτικὴν ταύτην, καὶ
χωρὶς νὰ ἐννοήσῃ ὅτι καταδικάζει ἔτι μᾶλλον
αὐτὸς ἑαυτὸν, μοὶ εἶπε δεικνύων τοὺς μαθητὰς
του: «Ἀψίκορα καὶ φιλύποπτα πράγματα! . . .
Καὶ ἓνα κομμάτι τοῦρτα ἂν τοὺς δώσῃς, αὐτὰ

πάλιν θὰ τὸ κυττάξουν μὲ ὑποψίαν!» — Ἰσως
κατάγονται ἐκ τῶν Τρώων,» τῷ εἶπον γελῶν
ἐκεῖνος δὲ: «πῶς τοῦτο», ἠρώτησε· « — Καὶ
ἐκεῖνοι ἦσαν φιλύποπτα πράγματα», τῷ ἀπήν-
τησα καὶ ἀνέφερον αὐτῷ εἰς βάρος του τὸ
γνωστὸν:

quidquid id est, timeo Danaos et dona ferentes

Ἐκ τούτων εἶνε φανερόν ὅτι ἐνδῶς ἢ δυσπι-
στία αὕτη ὑφίσταται οὐδεμίᾳ πραγματικῇ προ-
κοπῇ δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ· οἱ διδάσκαλοι θὰ
εἶνε καλοὶ παίδων στιλῶταί, οἱ δὲ μαθηταὶ νε-
κροὶ κορμοὶ δένδρων μὲ ἐστιλῶμένον ἐπιχρυσὸν
φλοῖον, ὃν ἀμφότεροι, καθ' ὅλον τὸ ἔτος συν-
ομῶσαντες κατὰ τῆς ὀρθῆς προκοπῆς, κατὰ τῶν
οἰκογενειῶν καὶ τῆς κοινωνίας, ἐπιδεικνύουσι κατὰ
τὰς ἐξετάσεις, κινουντες τὸν οἶκτον τῶν ὀλίγων
καὶ τὴν ἐκπληξίν τῶν ἀπλοϊκῶν, τοὺς εὐτυχῶς·
ἀνευ τινὸς συνεπειᾶς ἀνωδύνους ἐκείνους ἐπαί-
νους εἰς τὰς ἐφημερίδας ἐκ μέρους τῶν οἰκείων,
τῶν φίλων, τῶν συμπαθῶς διακειμένων καὶ ὄλων
ἐκείνων τῶν φανερῶν καὶ ἀφανῶν ὑπάρξεων, τῶν
ἀποτελουσῶν μίαν τῶν ὀχληροτέρων πληγῶν παν-
τὸς διευθυντοῦ ἢ συνεργάτου ἐφημερίδος.

Ὁφείλομεν ἄρα νὰ ἄρωμεν τὴν δυσπιστίαν
ταύτην τῶν τροφίμων ἡμῶν· κατορθοῦμεν δὲ
τοῦτο μεριμνῶντες ὀλίγον καὶ περὶ τοῦ παρόν-
τος αὐτῶν, διότι ἐκ τούτου ὑφαίνεται τὸ μέλλον.
ἐντεῦθεν ἄρα δῆλον ὅτι οὐδόλως θυσιάζομεν τὸ
μέλλον χάριν τοῦ παρόντος· ὡς ἔχουσι τὰ πράγ-
ματα θυσιάζονται καὶ παρὸν καὶ μέλλον, τὸ δὲ
πρελθὸν φαίνεται ἡμῖν βραδύτερον ὡς ὀμιχλώ-
δης καὶ μελαγχολικὸς τόπος, — ἀληθῆς βῆσανον
εὐπετοῦς φαντασίας καὶ εὐαισθητοῦ καρδίας.
Ἄλλ' ὑποθεθῆσθω ὅτι καὶ γίνεται τις τοῦ μέ-
λλοντος θυσία· ποῖον ἡμεῖς δικαίωμα ἔχομεν νὰ
θυσιάζωμεν ἐκάστην στιγμήν τοῦ παρόντος χά-
ριν ἀδήλου καὶ χαώδους μέλλοντος, κατὰ τὴν
σφαλερὰν τοῦ ὁποίου πορείαν ἢ πένθημος χιῶν
πολύ πρὶν ἢ ἐπικαθίσῃ ἐπὶ τῶν μελανῶν τῆς
νεαρᾶς κόμης βοστρύχων; Ἀποδώσωμεν τῇ παι-
δικῇ ἡλικίᾳ τὰ τῆς παιδικῆς ἡλικίας!

Αὕτη εἶνε τὸ ἔαρ τῆς ζωῆς — ἀποδώσωμεν
τὸ ἔαρ εἰς τὸ ἔαρ! Τὸ ἔαρ εἶνε ἢ πατρίς τοῦ
παιδός, καὶ ὅμως οἱ παῖδες παρ' ἡμῖν διέρχονται
τοῦτο ἐξόριστοι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κονιορτοῦ τῶν
ἀγυιῶν, ἐν τῷ μέσῳ πετροπολέμων, αἰσχρολογιῶν
καὶ αἰσχροουργιῶν, κατερρυπωμένοι τὰ ἐνδύματα,
τὸ σῶμα, τὴν διάνοιαν, τὴν καρδίαν. Τούτων πάλιν
οἱ εὐποροῦντες ἔχουσι καὶ τινὰς εὐτυχεῖς τῶ-
ν ὄντι στιγμᾶς. Τὰ ἄπορα ὅμως παιδιὰ, καχεκτικά,
ὠχρά, χαίροντα μόνον ὅτι ἀπῆλλάγησαν τοῦ μυ-
σαροῦ σχολείου, παραδίδονται τροφῇ ἤδητα εἰς

τὸ ὕπουλον τέρας τῆς διαφθορᾶς στρέφονται πρὸς τὸν οἶκόν των, ἀλλ' οὐδὲν εὐρίσκουσιν ἐν αὐτῷ δυνάμενον νὰ θρέψῃ τὸν νοῦν των, τὴν καρδίαν των, νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν φθίνουσαν ὑπαρξίν των· ἰατρὸς καὶ φάρμακα εἶνε πολυτέλεια ἀνήκουστος δι' αὐτά· ἐν τούτοις καὶ ξηρὸν τεμάχιον ἄρτου κινεῖ τὰ πτωχὰ εἰς εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Δημιουργόν, ἀγνοτέραν καὶ εὐπροσεκτοτέραν ἐκείνης τοῦ πλουσίου τοῦ βυθίζοντος μέχρι τοῦ ὤμου τὰς χεῖρας εἰς κιβώτια πλήρη χρυσοῦ.

Ἐπεὶ τῶν πτωχῶν τούτων πλασμάτων εἶνε δίκαιον καὶ φιλόφρονον ἅμα νὰ σπεύσῃ ἀρωγὸς ἡ κοινωμία. Εὐτυχεῖς οἱ ἀποροῦντες πῶς ἐπὶ τὸ φιλοφρονικώτερον δύνανται νὰ διαθέσωσι τὰ χρήματά των. Διὰ τούτους δύνανται τις μετὰ βεβαιότητος καὶ τινος δικαίου παραπόνου νὰ εἴπῃ ὅτι ἔχουσιν εὐρύσταδιον.

(Ἔπεται συνέχεια) Γ.

Ἀριθ. 1.

Βιβλιοθήκη πρὸς ἐθνικὴν καὶ θρησκευτικὴν μόρφωσιν τῶν Ἑλληνοπαίδων.

ΗΡΑΚΛΕΙΟΣ

Ο
ΝΙΚΗΤΗΣ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ

ΥΠΟ
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας, πρώην γενικοῦ Ἐπιθεωρητιοῦ τῶν δημοτικῶν σχολείων τοῦ Κράτους Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Ἀθηνῶν κτλ

Πρὸς τοὺς κ.κ. διδασκάλους.

Ἐπιχειρῶ τῇ συμπράξει καὶ ἄλλων ὁμοφρόνων εἰς ἔργον, οὗ τὴν σπουδαιότητα οὐδεὶς δύνανται νὰ ἀμφισβητήσῃ, νὰ γνωρίσω δηλ. εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν τοὺς μεγάλους ἀνδρας, οἵτινες ἐκλείσαν τὴν πατρίδα των δι' ἔργων, ἅτινα κινουσι καὶ σήμερον τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου. Οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἔχει ἱστορίαν τοιαύτην, οἷαν τὸ Ἑλληνικόν, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀγνοεῖ τὴν ἱστορίαν του ὡς τὸ Ἑλληνικόν. Ὁ σκελετὸς τῆς ἱστορίας, ὁ ἀνευ σαρκὸς καὶ αἵματός καὶ νεύρων διδασκόμενος ἐν τοῖς σχολείοις, ἐπειδὴ εἶναι σῶμα νεκρόν, δὲν ἐμψυχώνει ποσῶς τοὺς μαθητὰς καὶ κυριολεκτικῶς καταργεῖ τὸν χρόνον.

Ἄλλ' ἐκτενὴς ἱστορία πάλιν ἐν τοῖς σχολείοις μάλιστα ἡ Ἑλληνική, ἣτις γέμει ἀνδρῶν θαυμαστῶν, δι' ἑλλειψίν χρόνου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διδαχθῇ πλήρης. Πρὸς τοῦτο ἀνάγκη νὰ προσέλθῃ εἰς τὸ σχολεῖον ἐξωθεν ἐπικουρία καὶ τοιαύτη νομίζω ὅτι εἶναι ἡ ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῇ ὑποδείξει τοῦ διδασκάλου ἀνάγνωσις καταλλήλων βιβλιαρίων, ἐν οἷς ἐκτίθενται πρὸς τὸν

σκοπὸν τῆς ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς μορφώσεως μεγάλα τοῦ ἐθνικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ ἡμῶν βίου γεγονότα. Διὰ τοῦ μέτρου τούτου οὐ μόνον οἱ μαθηταὶ θὰ ἀσκηθῶσι νὰ μανθάνωσι μόνοι, ἀλλὰ καὶ ἡ οἰκογένεια ἡ Ἑλληνική πολὺ πιθανὸν νὰ ἀρχίσῃ καὶ αὕτη νὰ ἀναγινώσκῃ καὶ νὰ ἀποβῇ οὕτως αὕτη τοῦ σχολείου ἰσχυρὸς σύμμαχος καὶ συνεργάτης. Ὑπὸ τοιούτων σκέψεων κινουμένος προσέβην εἰς τὴν ἐκδοσιν τῆς βιβλιοθήκης τῶν μαθητῶν, εὐχομαι δὲ νὰ εὕρῃ αὕτη ἀποδοχὴν καὶ ὑποστήριξιν ὑπὸ τῶν διδασκάλων.

Ἡ τιμὴ ἐκάστου τεύχους ὠρίσθη λεπτὰ 10. Ὅσοι διδάσκαλοι ἐγκρίνουσι τὴν γνώμην μου ἂς δηλώσωσι τοῦτο πρὸς ἐμὲ δι' ἐπιστολῆς των.

Προσεχῶς ἐκδοθήσονται

1. ὁ Ἀπόστολος Παῦλος
2. Φιλοποίμων ὁ Μεγαλοπολίτης
3. Ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία
4. Θεόδωρος Κολοκοτρώνης
5. Ῥήγας Φεραῖος
6. ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως
7. ἅγιος Γεώργιος
8. ἄλωσις τῆς Θεσσαλονίκης
9. Πύρρος ὁ βασιλεὺς τῆς Ἡπείρου
10. Μανουὴλ ὁ Κομνηνός
11. Σουλιῶται
12. Τὰ Ὀλύμπια
13. Ἀλέξανδρος ὁ μέγας
14. Μισούλης
15. Καραϊσκάκης
16. Τὸ εὐφρόσυρον τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν ἀγῶνος ἔτος
17. Λάμπρος Κατώνης
18. ἅγιος Ἀθανάσιος
19. Βασίλειος ὁ Βουλγαροκτόνος
20. Εὐμένης

Γραμματοκιδώτιον

Ἡ συνδρομὴ τῆς Ἐκπαιδεύσεως ὡς γνωστὸν εἶναι προπληρωτέα. Νομίζομεν δὲ ὅτι δὲν προσκρούομεν εἰς τὸ φιλότιμον τῶν συνδρομητῶν τῶν κωλυθέντων μέχρι τοῦδε νὰ στείλωσι τὴν συνδρομὴν των, εἰὰν παρακαλέσωμεν αὐτοὺς ἐνταῦθα νὰ ἐνθυμηθῶσι τὴν μικρὰν των ταύτην ὀφειλὴν πρὸς τὴν Ἐκπαίδευσιν, ἣτις εἶναι ἀναγκαιοτάτη πρὸς συντήρησιν φύλλου ἀγωνιζομένου γενναίως καὶ καρτερικῶς ὑπὲρ καλλιτέρας τύχης τῶν σχολείων καὶ τῶν διδασκάλων. Τὰ καλὰ κτῶνται δι' ἀγῶνων καὶ θυσιῶν. Δικαιοτάτον δὲ εἶναι νὰ μετέχωσι τούτων πάντες, ὑπὲρ ὧν πάντα ταῦτα γίνονται. Νομίζομεν δὲ ὅτι οἱ κ.κ. διδάσκαλοι ἐκτιμῶντές τὴν ἀποστολὴν τοῦ φύλλου θὰ συμπράξωσι μεθ' ἡμῶν καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἵνα κατορθωθῇ τι γενναῖον. Πλείονα νὰ εἴπωμεν περὶ τούτου θεωροῦμεν περιττόν.